

Als quaranta anys del “Pacte del Toro”

A quaranta anys del mític “Pacte d'El Toro” no sé si aquest acord va servir de molt, però va tenir, si més no, la virtut de fixar les bases d'una idea i d'un objectiu: allí va delinear-se una concepció clara i precisa de l'autonomia que Menorca desitjava. Que aquesta hagi acabat o no imposant-se, ja és una altra qüestió. Però no hi ha dubte que aquell pacte, subscrit el 10 de juliol de 1977 per totes les forces polítiques menorquines, fixava les esperances d'un poble vers el reconeixement jurídic i polític de la seva personalitat.

A instàncies del senador Guillem d'Olives Pons, ens reunírem dalt El Toro representants d'Aliança Popular (Jesús Camps Cardona i Antoni Cardona Sans), de la Unió del Centre Democràtic (Guillem d'Olives Pons, Juan Antonio Seguí Mercadal, Mateu Seguí Mercadal i Francesc Tutzó Bennassar), del Partit Socialista Obrer Espanyol (Fernando Serrano), del Moviment Socialista de Menorca (Juli Mascaró i el qui subscriu) i del Partit Comunista d'Espanya (Antonio Casero i Miquel Vanrell). Allí, després d'un debat curt, signàrem l'acord que fou publicat el dia següent a la primera pàgina del diari *Menorca*. No va ser-hi present, per un malentès, la Unió Democràtica de les Illes Balears, però el seu representant, Joan Casals, signà el document a Cala Galdana unes hores més tard, com si hagués assistit personalment a la reunió. Posteriorment, s'adheriren al pacte el Partit del Treball d'Espanya i el Moviment Federalista de Menorca.

Després de ser elegit secretari d'aquella improvisada assemblea, jo mateix vaig redactar el text de l'acord, i la veritat és que, en la qüestió bàsica -la comprensiva del número dos del pacte- vaig limitar-me a copiar quasi literalment el text de la proposta que havia publicat com a conclusió del meu llibre *Els menorquins i l'autonomia* (Editorial Moll, 1977), però aquest punt va incrustar-se entre altres dos: el primer, que demanava la constitució d'una Assemblea de Parlamentaris per coordinar i aprovar el Projecte d'Estatut; i el tercer, que proposava la creació d'una comissió tècnica formada per persones de les tres illes que elaborés el text del Projecte d'Estatut. L'acord concloïa amb una manifestació de voluntat decidida en favor de l'obtenció de l'autonomia i de la constitució d'un Consell General provisional de Menorca el més aviat possible.

Potser érem ooptimistes i ingenus, però estic convençut que Menorca aconseguí aquell estiu del 1977 el que no havia obtingut en gairebé dos segles: que totes les seves forces polítiques es comprometessin en un esforç col·lectiu per construir la democràcia, per consolidar la llibertat i per garantir l'autonomia de la seva terra. Mai no s'havia plantejat amb tanta fermesa el desig comú d'obtenir unes institucions polítiques que fossin un reflex de la nostra realitat. Mai fins aleshores havia estat possible plantejar el desig d'autonomia per un

espectre de persones i col·lectius tan ample.

Al dia següent d'haver-se signat el Pacte d'El Toro, i com a conseqüència de l'acord autonòmic subscrit a Mallorca el 4 de juny de 1977 pels líders dels partits que havien participat en la convocatòria electoral del 15 de juny, va tenir lloc a la Fundació Dragan de Palma una reunió de les forces polítiques de les Balears. Els menorquins volíem anar-hi però no hi havia places d'avió disponibles. Així les coses, Mateu Seguí Mercadal contactà amb el seu germà Andrés i fou en el iot d'aquest, l'*Alcaidús*, que ens desplaçàrem a Mallorca, via Cala Ratjada. En aquella ocasió els viatgers fórem, a més del propietari del iot, que ens va fer de patró, Mateu Seguí, Francesc Tutzó i jo. A Palma ens esperava Guillem d'Olives que, per la seva condició de VIP -esser senador havia de servir per alguna cosa- havia pogut embarcar a l'aeroport de Menorca.

La reunió que tinguérem a Palma va ser caòtica. La desorganització i el desconcert de les forces polítiques mallorquines em va semblar indescriptible. I ben aviat vam intuir que els polítics electes mallorquins (recordeu que tots els diputats ho eren) mostraven un tarannà molt diferent del que ens empenyia a nosaltres. La impressió que vam treure d'aquella assemblea és que de forces polítiques la van convocar per complir amb un compromís previ, però que, en el fons, cap dels diputats (quatre de la UCD i dos del PSOE) i cap dels senadors mallorquins electes (també dels dos mateixos partits) tenien el més petit interès a deixar el futur del debat en mans d'una assemblea de forces polítiques de les Balears. Tot i això, arribàrem un acord que publicà l'endemà la premsa de Menorca. Deia: "La reunió de forces signants del pacte autonòmic de les Illes Balears ha decidit elaborar un Estatut d'Autonomia per Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera, per a dur a terme l'acordat en el pacte autonòmic signat abans de les eleccions. En efecte, ha decidit estructurar la tasca segons l'organigrama següent:

"1er) Que es constitueixin a Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera unes comissions de redacció de l'Estatut, formades per persones qualificades, nomenades per les forces polítiques de cada illa.

"2on) Que es constitueixi una comissió coordinadora interinsular formada per sis representants de la comissió de Mallorca, tres de Menorca i tres d'Eivissa-Formentera, per les respectives comissions de treball insulars, i que corresponguin als camps jurídic, econòmic i cultural.

"3er) Nomenar per part del PSOE, UCD i UDIB un equip de tres persones que es constituirà en secretariat permanent que serà l'encarregat de posar en contacte les comissions insulars i interinsulars amb la reunió de forces polítiques de les Illes Balears i amb l'Assemblea de Parlamentaris, si aquesta s'arriba a constituir.

"4rt) Marcar un termini breu perquè les comissions informin a la reunió de les forces

polítiques de les Illes Balears de les bases sobre les quals s'ha de fonamentar l'Estatut”.

La veritat és que de poc o de res va servir aquell acord, perquè la voluntat dels parlamentaris electes era d'assumir ells sols el pes de la futura negociació autonòmica. A pesar d'això, nosaltres continuàrem treballant.

La Constitució de l'*Asamblea Autonómica de Menorca*

Uns dies més tard, concretament el dissabte dia 16 de juliol, els menorquins ens reunírem a la seu del Foment del Turisme de Menorca per reprendre la tasca. D'aquella reunió -a la qual va assistir Abel Matutes que, com a senador per Eivissa d'Aliança Popular, jugava d'*ofside*- sorgí el compromís de constituir el 18 de juliol (per cert, una dada emblemàtica del franquisme) l'Assemblea Autonòmica de Menorca a la seu de l'Ajuntament de Ciutadella. Així es va fer al llarg d'un acte que la premsa local no dubtà de qualificar com de constitució d'un “*pequeño parlamento isleño*” (com podem veure, l'optimisme d'alguns era notable) en el qual hi participarien tots els partits en proporció als vots obtinguts el 15 de juny.

La seva composició va ser la següent: 12 vots per a la UCD; 5 per al PSOE; 4 per a la US (el futur PSM); 4 per a AP; 1 per a la UDIB i 1 per al PTE. Un total, doncs, de vint-i-nou persones que serien presidides pel senador Guillem d'Olives. Jo vaig esser elegit secretari de l'Assemblea amb el vot unànim de tots els presents, càrrec que vaig ostentar fins al mes d'octubre, quan vaig deixar la política activa per dedicar-me a preparar les oposicions a registrador de la propietat.

L'Assemblea Autonòmica de Menorca fou, en realitat, una il·lusió, una quimera i, per tant, un organisme que no ens va conduir a res decisiu ja que, a pesar dels seus esforços i que aglutinà totes les forces polítiques democràtiques menorquines, no va pesar res -o quasi res- dins la realitat balear. Tot i així, ningú no ens pot prendre la satisfacció d'haver posat la nostra capacitat de treball en aquelles comissions (jurídica, econòmica i cultural), com també en l'elaboració per part de la primera d'un extensíssim informe que signàrem Miguel Hernández Pons, Josep Antoni Pons Roca, Alberto Saborido García i jo, informe que, després d'aprovat per l'Assemblea en la seva reunió del dia 1 d'octubre de 1977, es publicà íntegre en un extra del diari *Menorca*.

Nosaltres volíem elaborar una proposta menorquina del futur Estatut de les Balears que, contrastada amb les procedents d'Eivissa i Mallorca, pogués tancar el procés amb una redacció conjunta d'un projecte definitiu, l'aprovació del qual correspondria al Parlament Espanyol. Però els que d'alguna manera duguérem el pes d'aquella Assemblea érem conscients de la limitació de les nostres possibilitats (Espanya encara no tenia una Constitució democràtica) i muntàrem una estratègia encaminada a la obtenció d'un règim transitori que

facilités l'accés a l'autonomia quan aquesta fos possible i, encara que semblí estrany, ho férem furgant en la llei de Bases de Règim Local aleshores vigent. Era l'únic que teníem.

Durant la tardor de 1977 se produïren diverses reunions a Mallorca de les Comissions tècniques que -com a conseqüència de l'acord adoptat a la Fundació Dragan- elaboraren diferents textos fins que se'n va fixar un de definitiu, que publicà el diari *Menorca* el 12 de novembre. L'última reunió tingué lloc al Col·legi d'Advocats de Palma. Hi érem presents Mariano Llobet i Alonso Marí, per Eivissa; Ignasi Ribas, Rafael Gil Mendoza, Miquel Massot, Guillem Colom i el senyor Mulet, per Mallorca. Jo vaig ser l'únic representant menorquí que vaig assistir-hi.

La proposta es va lliurar després a l'Assemblea de Parlamentaris per a la seva discussió, a fi que ells iniciessin el procés que nosaltres, en nom de les forces democràtiques de les Balears, havíem sol·licitat. Així es va fer i els parlamentaris van arribar finalment a un acord en una reunió celebrada a l'Ajuntament de Ciutadella el 12 de desembre de 1977, a la qual s'aprovà el "*Proyecto de régimen transitorio para la autonomía de las Islas Baleares*".

Tanmateix, l'alegria durà poc perquè, de seguida, el Govern Suárez mostrà les seves discrepàncies amb el text elaborat pels parlamentaris, que anava -com he dit- en la línia dels criteris traçats per l'Assemblea de les Forces Polítiques de les Balears, la qual, a la vegada, havia estat molt influïda per la tasca de l'Assemblea Autònoma de Menorca.

Davant aquest primer escull sorgiren novament les discrepàncies entre les forces polítiques interinsulars, però finalment, seguint les directrius marcades pel Ministeri de les Regions, que dirigia Manuel Calvero Arévalo, el 13 de març de 1978, l'Assemblea de Parlamentaris aprovava -aquest cop a Eivissa- un text que, amb lleus modificacions, constituí el Decret-Llei de 13 de juny de 1978 que consagrava un règim preautonòmic a les Illes Balears.

Així, doncs, començà per a Menorca el canvi d'un sistema polític i administratiu que fins aleshores no reconeixia la personalitat jurídica ni territorial de l'illa, i que ha conclòs amb l'Estatut d'Autonomia de 1983 (modificat el 2007), el qual, amb millor o pitjor fortuna, ha configurat les institucions autonòmiques que tenim avui.

Josep M. Quintana